

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. Quænam sit propria definitio & conceptus causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Quæst. I. Sect. I. de Causis in communi. 127

rugentibus leonibus æneis, quibus sustentabatur; & accinentibus aubibus, quæ ad arboris etiam æneæ ramos erant effictæ, ut narrat Luitprandus *lib. 6. rerum in Europa gestarum*. Talis est Cosroe sphaera chrySTALLINA, quæ naturæ veluti speculum erat, ut refert Cedrenus. Videndi de huiusmodi mirabilibus Loyerius *lib. 1. cap. 8. & 9.* Delrio *lib. 2. q. 27.* De hydraulicis & pneumaticis si dicere tentauero, infinitus ero. De præstigiatrice magia solum hoc cum Bodino dicam, solere istis circulatoribus hanc artem esse velamen diabolice magiæ; solent enim decem magicis præstigiis vnum subtilitatis artificiosæ actum miscere, ut persuadeant ea quæ faciunt, omnia fieri arte, ac dexteritate: unde illa semper suspecta sunt viris probis, & cordatis.

Et hæc satis sint ad declarandam naturæ præcellentiam supra omnem artem, cuius omnis industria fundatur in naturæ viribus. Et sanè solum vnius formicæ corpusculum superat omnia quæ narrantur & iactantur artis mirabilia.

DISPUTATIO II.

De causis corporis naturalis.

Aristoteles 2. *Physic. 1.* & 5. *Metaph.*

POST exposita principia corporum & eorum naturam, progredior cum Philosopho ad explicandas eorum causas, quibus nihil ignotius, nihil mirabilius esse potest. Nata videlicet Philosophia est ex effectuum illorum admiratione, quorum causæ ignorarentur. Illarum igitur cognoscendarum cupido scientias omnes peperit, acuit ingenia, industriam inflammavit. Earum autem consideratio tametsi Metaphysici etiam instituti esse videatur, Physica tamen potissimum est, cuius solius proprium munus est considerare materiam & formam, quas scientia illa non attingit, quæ abstrahit ab omni materia. De causis igitur corporum ut plena sit disputatio, considero primum eas generatim, deinde de singulis differo, tum internis, tum externis; tum per se, tum per accidens.

QVÆSTIO I.

De causis in communi.

COMMUNIA omnibus causis esse possunt quinque. Definitio causæ propriè dictæ, diuisio causarum, conditiones necessariæ ad causandum, comparatio causarum cum effectibus, earundem comparatio inter se.

SECTIO I.

Quenam sit propria definitio & conceptus causæ.

CAUSAM hinc sumo propriè prout distinguitur à principio, quod, ut dixi, significat *id omne à quo aliquid aliquo modo est*: causa verò pressius sumitur, cuius hic primum traditur definitio, deinde conceptus causæ, tum in actu primo, tum in actu secundo.

Dico primò, causam rectè definiti, *Principium*

A à quo influente aliquid pendet; effectum verò, *id quod pendet ab alio influente.*

Dicitur primò *principium*, quia hoc est genus huius definitionis, cum omnis causa sit principium, tametsi non omne principium sit causa.

Dicitur secundo, *à quo per se influente*, id est verè concurrente ad eius existentiam, ut exprimitur causalitas, per quam causa distinguitur à principio in communi, quod non exhibet necessariò influxum realem; causa verò semper verum habet concursum, quia dat esse suo effectui; per hoc etiam causa differt à conditione sine qua non, & à causis per accidens, quæ non influunt.

Dicitur tertio, *à quo aliquid pendet*, quia Deus Pater Deo Filio dat verum esse, sed non est tamen illius causa, quia non pendet à Deo Patre suo, cum quo est eiusdem naturæ. Pendere videlicet ab alio non est tantum accipere ab alio esse, sed est produci secundum essentiam distinctam ab essentia producentis; si enim producens alteri tantum communicet suam essentiam improductam, res producta non erit dependens, quia cum habeat essentiam independentem, erit independens. Sed de hoc viderint Theologi; tantum enim addo, alias definitiones causæ minùs proprias videri, si vel eis destit ratio influxus, vel ratio dependentiæ. Generatio enim pendet à priuatione, quæ tamen non est eius causa propter defectum influxus; & Deus Pater producit Filium, cuius non est causa, propter defectum dependentiæ; idè ad veram causam requiritur influxus in effectum, & dependentia effectus.

Colliges ex his, quomodo dignosci possit causa prout differt à conditione sine qua non; causa enim influit, ut dixi; conditio autem non influit, sed est aliquid requisitum ut aliud influat: v. g. ut ignis comburat, approximatior requiritur, quæ tamen non producit ignem. In eo ergo differt conditio à causa, quod effectus sequatur ex vi ipsius causæ, non sequatur autem ex vi ipsius conditionis, sed tantum illa posita sequatur ex vi alterius, ut patet in approximatione. Quod autem effectus non sequatur ex vi alicuius, dignoscitur primò ex generali ratione, & natura rei, de qua quaritur approximatior v. g. relatio est, quæ non est actiua. Secundo dignoscitur, quia quoties aliquid non est de conceptu essentiali, & definitione alicuius operationis, tunc est solum conditio, non autem causa, licet ad exercitium operationis huius requiratur: sicut quia in definitione actionis non ponitur approximatior, illa non est causa, sed necessaria conditio.

Dico secundo, causam in actu primo formaliter constitui per relationem transcendentalem ad effectum, tum in communi, tum in particulari: causam verò in actu secundo constitui formaliter per causalitatem, & relationem categoricam ad effectum. Ita docent recentiores Philosophi contra eos qui negant relationem realem causæ ad effectum, sed relationem tantum quandam secundum dici. Antequam autem probetur id quod asserui,

Obserua causam omnem posse concipi vel in actu primo, vel in actu secundo. Dicitur esse in actu primo, quando non actu agit, sed quantum est de se habet omnia requisita ad agendum. Dicitur esse in actu secundo, quando agit actu, & producit effectum. Unde sit ut causa in actu primo constitutur per potentiam causandi, causa verò in actu secundo per ipsam causationem, vel ut communiter vocant, per causalitatem, qui est actus ipse causandi, seu influxus, quo causa dat esse effectui. Quo posito,

Discrimen
causæ &
conditionis

Assertio altera.
Causa conceptus in
actu primo
& secundo.

I. 4 Ratio

Prior assertio.
Definitio
causæ.

Causa in actu primo.

Ratio primæ partis est, quia omnis potentia creata est relatio transcendentalis ad aliud; si enim implicaret obiectum potentia, repugnaret etiam potentia: sed causa in actu primo constituitur per potentiam cauſandi: ergo constituitur per relationem transcendentalem ad effectum. Probatur maior; nam sicut repugnaret v. g. visio, lucis, si lux repugnaret, sic repugnaret potentia visiva, si repugnaret visio, imò potentia visiva tam est ad videndum, quam accidens ad inhærendum: sed si substantia implicaret, implicaret etiam accidens: ergo si visio implicaret, potentia etiam visiva implicaret; quod satis probatur videtur in Logica, vbi relationes transcendentales probatae sunt; & nuper, cum dixi de potentia materia.

Probatio secundæ partis.

Ratio secundæ partis est, quia relatio quam habet causa in actu secundo ad effectum, aduenit de nouo ipsi causæ planè immutata, quando illa incipit agere: ergo illa est relatio solum accidentalis, cuius fundamentum est ipsa entitas causæ; ratio verò fundandi est causalitas.

Causalitas.

Dico tertio, causalitatem necessariò esse aliquid distinctum ab ipsa causâ, quod nec est sola relatio causæ ad effectum, nec sola entitas causæ, propterea concurrunt ad effectum; sed entitas modalis, & distincta, per quam causa cauſat effectum.

Ratio est, quia causalitas est aliquid separabile ab ipsa causâ; quando enim causa non actu cauſat, tunc non est causalitas: ergo causalitas est aliquid distinctum à causâ. Deinde causalitas est id, quo mediante causa cauſat: sed causa non cauſat mediante se ipsa: ergo causalitas est aliquid distinctum à causâ. Quod autem non sit relatio, patet, quia relatio non est actiua.

Prima obiectio.

Obiicitur primo. Causa in actu primo constituitur per causalitatem in actu primo, idest per actionem possibilem. Sed actio non est relatio transcendentalis causæ ad effectum: ergo causa in actu primo non constituitur per relationem transcendentalem ad effectum. Maior evidens est, quia sicut causa in actu secundo constituitur per causalitatem in actu secundo; sic causa in actu primo constituitur per causalitatem in actu primo: videns in actu secundo constituitur per actualem visionem; videns in actu primo per visionem in actu secundo. Probatur minor, nam actio est respectus transcendentalis ad causam: ergo causa non est respectus transcendentalis ad actionem, alioqui daretur circulus, & eadem res referretur ad seipsam.

Respondeo negando iam maiorem, quia cum cauſare in actu secundo, sit aliquid accidentale, potest causa in actu secundo constitui per actionem sibi extrinsecam: at verò cauſare in actu primo est aliquid essenziale & intrinsecum; unde causa in actu primo non potest constitui per solam actionem in potentia. Fateor potentiam actiuam respicere tum actionem, tum eius terminum; neque sequitur quod potentia propterea referatur ad seipsam, licet actio sit respectus ad ipsam potentiam; quia terminus actionis non est aliquid respectuum, sed absolutum, ut alibi probabam: unde fit ut actio referatur ad potentiam propterea absolutam, non propterea respectiuam.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundo. Si causa in actu primo constituitur per relationem transcendentalem ad effectum, sequitur quod causa penderet à suo effectum: consequens illud absurdum est: ergo causa in actu primo non habet relationem ad effectum.

Resp. causam in actu primo non pendere ab effectum tanquam ab aliquo priori, à quo cauſetur, sed pendere ab eo tanquam à termino sine quo

nec esse, nec intelligi potest; & in hoc non est vllum absurdum.

Obiicitur tertio. Si causalitas distinguitur à causâ, debet pendere à causâ per aliam causalitatem; & ita dabitur infinitus progressus.

Resp. causalitatem esse dependentiam essentialiter, ideoque illam à se ipsa pendere, quia quod essentialiter est tale, seipso est tale, ut saepe dixi.

Tertia obiectio.

SECTIO II.

Quenam sint causarum diuisiones.

Explicata causæ quidditate, superest, ut in ea membra diuidatur, quibus propriè illa conuenit, quod præstabitur si primò dixerò, quenam sint diuisiones generales causarum; secundò, quomodo recta & adæquata sit diuisio causarum in quatuor genera, materiam, formam, efficientem, & finalem; tertio, quomodo recta etiam sit diuisio causarum in proximam, & remotam.

§. I.

Quenam sint generales diuisiones causarum.

Dico primò, duodecim esse causarum diuisiones, quarum cognitio in primis necessaria est. Prima diuisio est in causam physicam, & moralem. Causa Physica dicitur quæ realiter effectum suo influxu attingit per suam entitatem existentem; ut calor physicè producit calorem. Causa moralis ea est, quæ non agit, sed mouet agens ad agendum, vel merendo, vel imperando, vel suadendo: v. g. qui socio suadet ut alium occidat, dicitur causa moralis illius homicidij: labor susceptus in hastiludio, dicitur causa moralis pramij quod aliquis adipiscitur. Dicitur verò causa moralis, quia in hominum existimatione ac more perinde se habet, ac si physicè influeret; unde illi omnino adscribitur effectus, etiam magis aliquando, quam causæ physice.

Causa physica, & moralis.

Secunda diuisio est in causam in potentia, & causam in actu. Causa in potentia est causa in actu primo, quæ scilicet potest facere aliquid, quod tamen non facit; ut qui currit, quiescere potest, non tamen quiescit. Causa in actu secundo est illa quæ de facto aliquid actu efficit.

Causa in potentia & in actu.

Tertia diuisio est in causam per se, & causam per accidens. Causa per se illa est, quæ vero & proprio influxu attingit effectum ad quem est necessaria; ut Architectus est causa per se domus edificare, quia quatenus Architectus causa est edificij. Causa per accidens ea est quæ ad effectum illum non est necessaria, ut musicus causa est edificationis, quando vir musicus edificat; tam bene autem edificaret, si non esset musicus. Duplex autem est causa per accidens; prima quæ ad effectum non concurrir, sed est coniuncta cum causa per se, ut si musicus edificat; musica enim non concurrir ad edificationem. Secunda causa per accidens est, quando aliquid est quidem causa, sed sortitur aliquem effectum, quem non intendebat: v. g. qui fodit terram est causa per accidens inuentionis thesauri.

Causa per se, & per accidens.

Quarta diuisio in causam primam, quæ in cauſando non penderet ab alia vlla priore causa, & causam secundam, quæ in agendo penderet ab alia causa priori, sine qua nihil potest agere. Hoc modo creaturæ omnes causæ sunt secundæ.

Causa prima & secunda.

Quinta diuisio in causam vniuersalem, quæ ad omnes, vel certè ad plures effectus concurrir aliam vniuersalem, & particularem.

Vniuersalis & particularis.